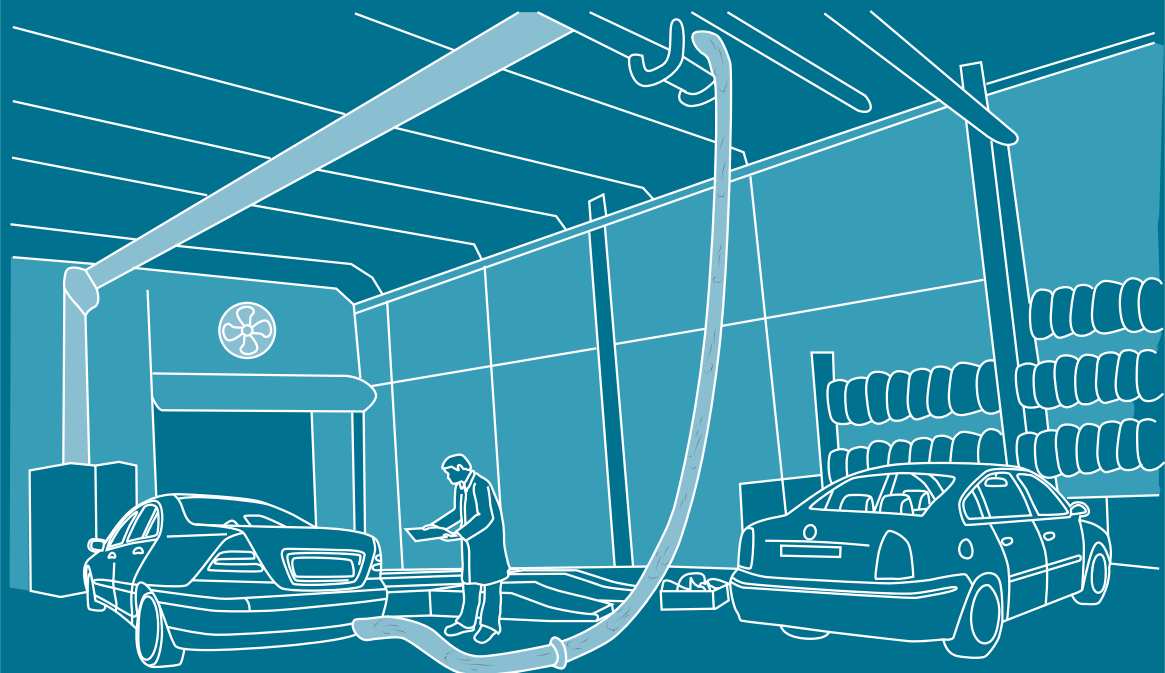

Niebezpieczne substancje chemiczne: **poznaj, oceń i zapobiegaj ryzyku**

Warsztaty samochodowe

www.chemicalscampaign.eu

Ocena ryzyka związanego z niebezpiecznymi
czynnikiemami chemicznymi
kampania europejska

SLIC
Senior Labour
Inspectors
Committee

Współfinansowana przez Unię Europejską

Wprowadzenie

Pracownicy warsztatów samochodowych są narażeni na różne niebezpieczne substancje i mieszaniny (np. farby, kleje, rozpuszczalniki, oleje silnikowe, spaliny oraz dymy spawalnicze). Aby zapewnić właściwy poziom ochrony zdrowia pracowników, należy ocenić ryzyko zawodowe stwarzane przez czynniki chemiczne, zapobiegać zagrożeniom i kontrolować ryzyko.

Co powinni zrobić pracodawcy, aby ocenić ryzyko zawodowe stwarzane przez czynniki chemiczne i jakie środki zapobiegawcze należy podjąć?

1. Zidentyfikować zagrożenia i ocenić ryzyko związane z prowadzonymi pracami.
2. Podjąć niezbędne środki i działania zapobiegawcze oraz ochronne.
3. Sprawdzić skuteczność zastosowanych środków i ustalić, czy nie wystąpiły w procesie pracy nowe zagrożenia.

JAKIE ŚRODKI ZAPOBIEGAWCZE?

Mogą to być środki ochrony zbiorowej, indywidualnej lub właściwa organizacja pracy.

Co to są środki ochrony zbiorowej?

- Polegają one na zastosowaniu m.in. specjalnych rozwiązań technicznych w miejscu pracy (patrz przykłady 1, 2 i 3).

UWAGA

Podczas projektowania zakładu i wyposażania stanowisk pracy (np. w maszyny, urządzenia) należy upewnić się, że uwzględnione zostały wszelkie niezbędne wymagania bezpieczeństwa.

W jaki sposób należy zorganizować pracę, aby wyeliminować lub zmniejszyć ryzyko?

- Poprzez wyeliminowanie zagrożeń z miejsc, gdzie przebywają pracownicy, zmniejszenie czasu narażenia każdego pracownika, zmniejszenie liczby pracowników narażonych oraz właściwe magazynowanie produktów i materiałów.

Jakiego rodzaju środki ochrony indywidualnej należy stosować?

- Trzeba pamiętać, że środki ochrony indywidualnej są zawsze rozwiązaniem dodatkowym lub uzupełniającym. Należy je stosować w sytuacji, jeżeli zagrożeniu nie można przeciwdziałać w inny sposób.
- Istnieją różnego rodzaju środki ochrony indywidualnej, takie jak: maski, rękawice, okulary, fartuchy lub obuwie ochronne. Aby dowiedzieć się, jakie środki zastosować, należy sprawdzić informacje na etykiecie opakowania i w karcie charakterystyki (porównaj informacje na ostatniej stronie).

Czy istnieje jakiś dokument zawierający informacje na temat stosowanych substancji?

- Tak. Szczegółowe informacje można znaleźć w kartach charakterystyki i na etykietach produktów. Należy je uważnie przeczytać.

NIEBEZPIECZNE SUBSTANCJE / MIESZANINY POWSZECHNIE WYSTĘPUJĄCE PODCZAS NAPRAW SAMOCHODÓW

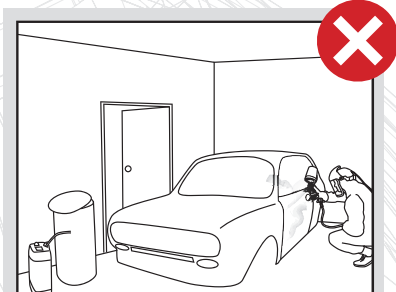
PRZYKŁAD 1 – MAŁOWANIE NATRYSKOWE

W wielu warsztatach zajmujących się naprawą pojazdów silnikowych stosuje się farby z izocyjanianowym utwardzaczem, który jest składnikiem niektórych farb wodnych i niemal wszystkich lakierów. Długotrwałe narażenie na izocyjaniany może powodować ostrą i nieuleczalną astmę.

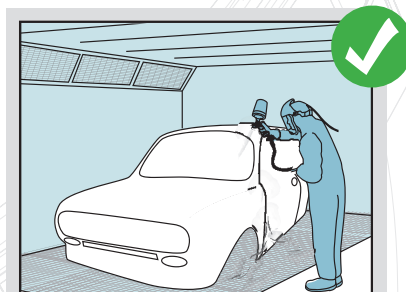
Największe narażenie na izocyjaniany występuje przy malowaniu natryskowym, chociaż może ono pojawić się także podczas czyszczenia pistoletów natryskowych.

Aby uniknąć narażenia i chronić zdrowie pracowników, należy:

- pracować w komorach malarskich;
- stosować niezbędne środki ochrony indywidualnej odpowiednie do występującego zagrożenia.

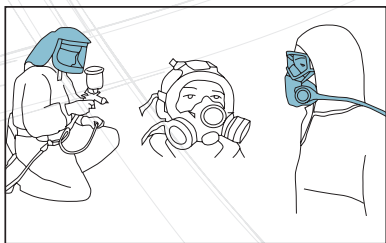
Źle. Dlaczego? Malowanie nie odbywa się w komorze malarskiej. Pracownik przyjmuje niewłaściwą pozycję ciała.

Dobrze. Dlaczego? Malowanie odbywa się w komorze malarskiej, a pracownik stosuje wymagane środki ochrony indywidualnej.

Komory malarskie powinny być wyposażone w wentylację, powinno w nich być podciśnienie, co będzie zapobiegać wydostawaniu się mgły farby poza komorę.

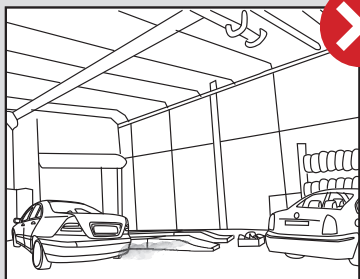
Podczas malowania natryskowego produktami zawierającymi izocyjaniany pracownicy powinni stosować odpowiednie środki ochrony indywidualnej, w tym sprzęt ochrony układu oddechowego (np. półmaski lub maski ochronne).

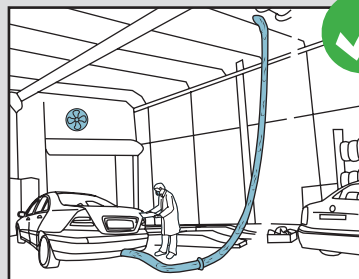
Wszyscy pracownicy powinni mieć prawidłowo założone maski. Przed rozpoczęciem prac należy sprawdzić, czy są one sprawne.

PRZYKŁAD 2 – NARAŻENIE NA SPALINY SAMOCHODOWE

Spaliny samochodowe działają drażniąco na oczy i układ oddechowy. Wdychanie ich stwarza poważne zagrożenie dla zdrowia i życia pracownika, ponieważ zawierają tlenek węgla. Długotrwałe narażenie na spaliny pochodzące z oleju napędowego, szczególnie niebieski lub czarny dym, może powodować kaszel i uczucie duszności, a powtarzające się narażenie zwiększa ryzyko zachorowania na nowotwór płuc.

Źle. Dlaczego? Nie ma miejscowego wyciągu spalin. System wentylacji ogólnej nie zapewnia wystarczającej ochrony przed narażeniem na spaliny.

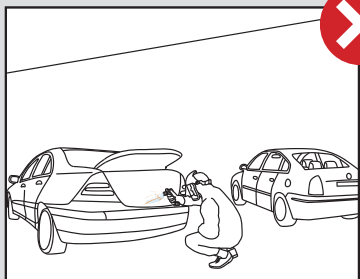
Dobrze. Dlaczego? W pomieszczeniu zainstalowany jest miejscowy wyciąg spalin zapewniający skuteczne ich usuwanie.

Zalecane środki zapobiegawcze i ochronne

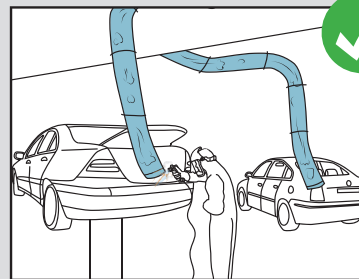
Zapewnij skuteczną wentylację w pomieszczeniu pracy. Zainstaluj system miejscowych wyciągów spalin, szczególnie podczas pracy w kanale.

PRZYKŁAD 3 – NARAŻENIE NA DYMY SPAWALNICZE

Dymy powstające podczas spawania, cięcia lub lutowania metali powodują uczucie suchości w gardle, kaszel, ucisk w klatce piersiowej i trudności w oddychaniu. Długotrwałe narażenie na szkodliwe dymy i gazy spawalnicze może spowodować zmiany w płucach.

Źle. Dlaczego? Dymy nie są usuwane. Pracownik podczas pracy przyjmuje niewłaściwą pozycję ciała.

Dobrze. Dlaczego? Zainstalowany jest miejscowy wyciąg dymów, a pracownik wykonuje pracę we właściwej pozycji (na wysokości swoich rąk).

Zalecane środki zapobiegawcze i ochronne

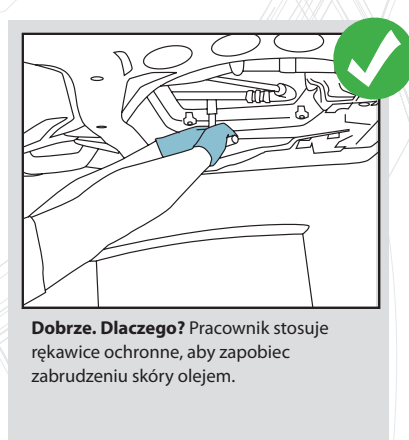
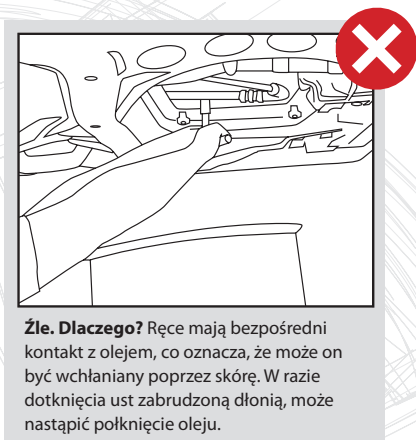
Należy zapewnić miejscowe wyciągi oraz wyposażać pracowników w niezbędne środki ochrony indywidualnej.

PRZYKŁAD 4 – NARAŻENIE NA OLEJE SILNIKOWE

Częsty i długotrwały kontakt z zużytymi olejami silnikowymi może powodować choroby skóry, w tym stany zapalne lub nowotwory.

Zalecane środki zapobiegawcze i ochronne

Należy unikać niepotrzebnego kontaktu z zużytymi olejami silnikowymi. Ponadto, należy dbać o higienę osobistą oraz nosić odpowiednią odzież ochronną, która powinna być regularnie prana i zmieniana. Teren zakładu wraz z jego wyposażeniem (np. maszyny, urządzenia) powinien być regularnie sprzątany, przynajmniej po każdym dniu pracy.

NARAŻENIE NA ROZPUSSZCZALNIKI

Rozpuszczalniki są używane podczas naprawy samochodów, przede wszystkim jako środek do czyszczenia części samochodowych. Niektóre sporządzone są na bazie wody, ale wiele rozpuszczalników zawiera w swoim składzie niebezpieczne składniki. Częsty lub długotrwały kontakt z nimi może pozbawić skórę warstwy ochronnej i powodować zapalenie skóry. Niebezpieczne może być również wdychanie par rozpuszczalników.

Poznaj właściwości używanych przez siebie rozpuszczalników. Przeczytaj uważnie ich karty charakterystyki oraz etykiety na opakowaniach.

OGÓLNE ZASADY OCHRONY

Pamiętaj, aby uniknąć narażenia na niebezpieczne rozpuszczalniki, musisz:

- zawsze, gdy to możliwe, zastępować niebezpieczne produkty mniej niebezpiecznymi lub niestwarzającymi zagrożenia,
- pracować w dobrze wentylowanych pomieszczeniach, wyposażonych w system wyciągów,
- wszędzie tam, gdzie to jest możliwe, zapewnić stosowanie wyciągów miejscowych,
- zawsze, gdy to konieczne, nosić maskę ochronną,

- nosić odpowiednie do zagrożenia rękawice, aby uniknąć ryzyka powstania zapalenia skóry.

PRZYKŁAD 5 – MAGAZYNOWANIE

Źle. Dlaczego? Opakowania są uszkodzone (nieuszczelne), nieoznakowane oraz niewłaściwie ułożone.

Dobrze. Dlaczego? Pojemniki są oznakowane. W razie uszkodzenia opakowania przed rozlaniem chemikaliów chroni taca.

Zalecane środki zapobiegawcze i ochronne:

- zapewnij właściwe magazynowanie i przechowywanie chemikaliów;
- upewnij się, że właściwości chemikaliów pozwalają na ich wspólne składowanie;
- przechowuj zawsze zamknięte pojemniki, z dala od słońca i wszelkich źródeł zapłonu, w suchym i dobrze wentylowanym pomieszczeniu, w odpowiedniej temperaturze;
- upewnij się, że podłoga magazynu jest nienasiąkliwa, a magazyn ma tacę zabezpieczającą przed rozlaniem chemikaliów;
- upewnij się, że wszystkie opakowania są prawidłowo oznakowane;
- zapewnij dostęp do informacji z kart charakterystyki wszystkim użytkownikom.

DOSTAWA PRODUKTÓW CHEMICZNYCH

Dostawa chemikaliów stanowi pierwszy etap prac związanych z ich stosowaniem.

Podczas dostawy chemikaliów powinieneś:

- zidentyfikować produkt i uwzględnić go w wykazie niebezpiecznych substancji i mieszanin stosowanych w zakładzie;
- sprawdzić stan opakowań (pod kątem ew. uszkodzeń lub brakujących etykiet);
- zapoznać się z informacjami na etykietach;
- zapoznać się z kartami charakterystyki dołączonymi do produktów.

Wszystkie opakowania zawierające niebezpieczne substancje lub mieszaniny powinny być odpowiednio oznakowane.

Etykiety powinny być czytelne i zawierać następujące informacje:

- nazwę produktu;
- nazwę producenta;
- nazwę importera lub dystrybutora;
- informacje o zagrożeniach;

- informacje o środkach bezpieczeństwa;
- piktogramy lub symbole identyfikujące zagrożenia związane z danym produktem.

JAK CZYTAĆ ETYKIETY?

Identyfikacja zagrożeń (zgodnie z Załącznikiem II do Dyrektywy 67/548/EWG)

UWAGA: Symbole oznaczające substancje toksyczne, szkodliwe lub drażniące stosowane są również do oznaczenia substancji rakotwórczych, uczulających, mutagennych lub działających szkodliwie na rozrodczość. Substancje te można szczegółowo zidentyfikować za pomocą zwrotów R wskazujących rodzaj zagrożenia.

RODZAJ ZAGROŻENIA (zwrot R)

Zgodnie z
Załącznikiem III
do Dyrektywy
67/548/EWG.

ŚRODKI OSTROŻNOŚCI (zwrot S)

Zgodnie z
Załącznikiem IV
do Dyrektywy
67/548/EWG.

IDENTYFIKACJA PRODUKTU

(substancji lub preparatu)

SKŁAD
(niebezpieczne substancje
wchodzące w skład
preparatu, wskazywane z
uwagi na ich stężenie i
toksyczność)

**Nazwa producenta /
dystrybutora oraz
adres i numer telefonu**

T

Toksyczny

F

Wysoko łatwo palny

R11-23/25:

Substancja wysoko łatwo palna;
działa toksycznie w przypadku narażenia
drogą oddechową i po spożyciu.

S7-16-24-45:

Przechowywać pojemnik szczelnie zamknięty;
nie przechowywać w pobliżu źródeł ognia – nie palić tytoniu;
uniknąć zanieczyszczenia skóry; w przypadku awarii lub jeśli
poczujesz się niezdrowo, skontaktuj się z lekarzem
(jeżeli możliwe pokaż etykietę).

ABCDE-33.

Zawiera ...

**XXX Sp. z o.o.,
ul. ABY,
tel.: ...**

JAKIE PIKTOGRAMY ZNAJDUJĄ SIĘ NA ETYKIETACH?

W Europie zagrożenia identyfikuje się zgodnie z postanowieniami Załącznika II do Dyrektywy 67/548/EWG.

1

2

3

4

5

6

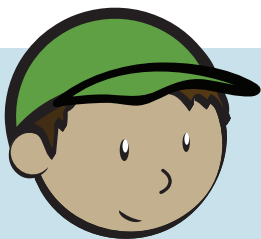
7

8

Znaczenie podanych piktogramów:

1. wysoko łatwo palny (F) i skrajnie łatwo palny (F+),
2. toksyczny (T) i bardzo toksyczny (T+),
3. żrący (C),
4. utleniający (O),
5. szkodliwy (Xn),
6. drażniący (Xi),
7. wybuchowy (E),
8. niebezpieczny dla środowiska (N)

Niektóre etykiety mogą już zawierać nowe piktogramy (znaki ostrzegawcze), zgodnie z nowym systemem klasyfikacji, oznakowania i pakowania chemikaliów (rozporządzenie CLP), opracowanym w celu wprowadzenia Globalnie Zharmonizowanego Systemu Klasyfikacji i Oznakowania. Więcej informacji znajdą Państwo na etykiecie produktu.

Co to są karty charakterystyki?

Karta charakterystyki pozwala sprawdzić, czy używany produkt zawiera niebezpieczne substancje chemiczne, pomaga w ocenie zagrożeń dla zdrowia oraz w zapewnieniu bezpieczeństwa pracownikom stosującym dany produkt.

Dostarczając niebezpieczną substancję, a nawet przed dostawą, każdy producent, importer i/lub dystrybutor musi przekazać dalszemu użytkownikowi kartę charakterystyki zawierającą informacje niezbędne do ochrony życia ludzkiego oraz środowiska. Kartę charakterystyki dostarcza się w językach urzędowych państw członkowskich, na terytorium których substancja lub mieszanina jest wprowadzana do obrotu.

W przypadku niedopełnienia tego obowiązku, należy zwrócić się o jej właściwą wersję do producenta lub dystrybutora.

Wykonywana praca / Źródła zagrożenia	Niebezpieczne produkty	Skutki
<ul style="list-style-type: none"> ■ Praca przy układzie paliwowym (baku, przewodach i wtrysku paliwa) ■ Dystrybucja paliwa	Olej napędowy (diesel) i benzyna (zawierają benzen)	Pożar – wybuch Choroby krwi
<ul style="list-style-type: none"> ■ Praca przy uruchomionym silniku	Spaliny, zawierające głównie tlenek węgla, tlenki azotu i pył zawieszony	Bóle głowy, zmęczenie, nudności, zawroty głowy, podrażnienie dróg oddechowych
Odtłuszczanie	<ul style="list-style-type: none"> ■ Węglowodory ■ Inne rozpuszczalniki	Zaburzenia neurologiczne, choroby skóry, zaburzenia funkcjonowania wątroby i nerek
Stosowanie farb, wypełniaczy, lakierów i klejów	<ul style="list-style-type: none"> ■ Toluen ■ Inne rozpuszczalniki ■ Pigmenty zawierające ołów	<ul style="list-style-type: none"> ■ Zaburzenia gastrycznie-jelitowe ■ Zaburzenia neurologiczne
Stosowanie niektórych żywic	Izocyjaniany i żywice	Alergia: astma
Piaskowanie karoserii	Pył	Choroby skóry, oczu, płuc i oskrzeli
Spuszczanie oleju	Oleje i smary	Choroby skóry
Wymiana i czyszczenie okładzin hamulcowych i sprzęgła	Włókna azbestowe	Nowotwory
Ładowanie i konserwacja akumulatorów	<ul style="list-style-type: none"> ■ Kwas siarkowy (VI) ■ Wodór	Poparzenia Pożar i wybuch

Więcej informacji można uzyskać kontaktując się z Państwową Inspekcją Pracy:
www.pip.gov.pl